

POORTAOL

GRATIS VESTINGKRANT VOOR EN DOOR BEWONERS VAN DE VESTING WOUDRICHEM
REDACTIE: DAALDERSTRAAT 4 ✦ 4285 AV WOUDRICHEM ✦ info@woudrichemvesting.nl ✦ JAARGANG 18 ✦ 4 MEI ✦ 2020

2020 ZOU HÉT JAAR VAN 75 JAAR LEVEN IN VRIJHEID WORDEN. CORONA ZORGDE VOOR EEN LOCK-DOWN. WAT IS VRIJHEID?

BUURTVERENIGINGEN IN DE VESTING SLAAN DE HANDEN INEEN. SAMEN MET DE BUREN EEN KOPJE THEE DRINKEN OP 1,5 M AFSTAND.

BEVRIJDING VAN DE VESTING: "ER WAS GEEN FEEST, HET HIELD GEWOON OP". DE REDACTIE GING OPZOEK NAAR HERINNERINGEN.

JOYCE EN WILLIAM ZIJN WEER TERUG IN DE VESTING. ZE KREGEN WELKOMSBLOEMEN VAN DE NIEUWE EN OUDE BUREN.

DAAN LOOPSTRA VOND MET ZIJN VRIENDEN DE BOVENAS VAN DE OP-GEBLAZEN MOLEN EN KWAM IN HET JEUGDJOURNAAL VAN MEI 1995.

BEZETTING MET VENIJNIG EINDE

Terwijl de rest van Brabant al een half jaar bevrijd was, hield de bezetting van Altona stand tot aan mei 1945. In de vesting wemelde het van de Duitsers die waren ingekwartierd. Tegen het einde was de spanning soms om te snijden. De molen werd opgeblazen, pontons vlogen de lucht in, de toren dreigde te worden opgeblazen en de veerpont werd beschoten met zes doden tot gevolg. Ooggetuigen vertellen. Bij bevrijding denk je aan geallieerden die met legervoertuigen opgetogen door de straten trekken omzoomd door uitbundige inwoners die zwaaien en dansen, overlopend van geluk. Die euforie viel Woerkum niet ten deel omdat de bezetting pas ophield bij de overgave van de Duitsers op 5 mei.

Dirry Van Ooijen met kinderen

"Er was geen feest", zegt Dirry van Ooijen-Smits (92 jaar), "het hield gewoon op". Ze woonde destijds met haar familie aan de Hoogstraat waar ze een jaar lang Duitsers in huis hadden gehad. "Als je ruimte had, werden er soldaten ingekwartierd. Wij hadden drie lege kamers boven en daar sliepen ze. We hebben er totaal geen last van gehad. Toen de oorlog was afgelopen, hing een Duitser samen met mijn zus de vlag uit met de woorden: "Jetzt sind wir keine Feinde mehr".

Ook bij Catrien van Engelen-Van Straten (94) aan de Koepoortstraat waren vier Duitse soldaten ingekwartierd, waarvan de kleine Otto vaak melk mee naar huis nam. Hun vertrek werd niet gevierd. De volgende huisgenoten stonden al weer voor de deur: een gezin met vier kinderen en een hond wier huis in Genderen in puin was geschoten.

Ook Johan Combee (82) en Joost Holster (89) herinneren zich geen feest. De vlaggen gingen uit, je kon 's avonds weer de straat op en je hoefde niet langer te verduisteren. Dat was een bevrijding. Holster herinnert zich verder dat de geallieerden buiten de waterpoort 'een soort zwembad hadden aangelegd met gedesinfecteerd rivierwater'. "Het stonk enorm naar chloor maar de waterleiding was kapot en je moest toch wat". Riet Viveen (91) weet nog dat mensen in het schooltje aan de Bagijnestraat met zalf werden ingewreven ter ontsmetting. Het beddengoed werd ook speciaal gereinigd.

En het was tijd om af te rekenen...Combee: "Als kind vond je het sensatie maar het was natuurlijk verschrikkelijk. Op de trappen bij het oude raadhuis aan de Hoogstraat werden vijf, zes meiden kaalschoren omdat ze met Duitse soldaten meegingen. Het ging er niet bepaald zachtzinnig aan toe." Ook Riet Viveen heeft het tafereel nog scherp op haar netvlies staan. "Eén van die meisjes kreeg een hakenkruis op haar hoofd geverfd en werd op een handkar door Woerkum gereden." Sommige van de zogenoemde 'moffenmeiden' hadden de avond ervoor het haar kort geknipt en van het geknipte haar alvast een pruikje gemaakt.

NSB'ers werden opgeladen en afgevoerd. Volgens Combee werden er vanuit Woerkum een stuk of vijf naar Fort Giessen en Fort Steurgat gebracht. "Mijn vader is daar nog bewaker geweest. Ze zaten daar twee, drie jaar. Bij terugkeer zijn ze allemaal weer opgenomen in de bevolking."

Wie niet meer terugkwamen zijn de families Benjamins uit de Kerkstraat en hun dienstbode Rosina Herzberger. Alle zeven zijn ze vermoord in vernietigingskamp Auschwitz. Viveen en Van Engelen stonden op de stoep te kijken toen de families werden weggevoerd. Van Engelen werkte in die tijd in de boekhandel en leesbibliotheek aan de Kerkstraat: "Ik zie nog de huishoudster voor me. Echt een dame. Ze vertrok met opgeheven hoofd. Het was zo onwezenlijk. Wij kenden die mensen allemaal zo goed." Veel later bezocht Van Engelen samen met haar zoon Jeruzalem. Ze was tot tranen geroerd toen ze in de 'Hal van namen' die van Benjamins vond.

Riet Viveen

Het venijn van de oorlog zat voor veel Woerkumers in de staart. De veerpont werd op 8 maart 1944 beschoten door Engelse jachtvliegers. Dirry van Ooijen was aan boord en stond doodsangsten uit. Daarover vertelt ze meer in een artikel verderop.

Op 21 april werd de molen opgeblazen. Eromheen was het een ravage. Riet Viveen en haar familie konden hun huis aan de Landpoortstraat niet meer in en kregen elders in de vesting onderdak.

Johan Combee herinnert zich dat tegen het einde van de oorlog een vliegtuig was neergestort tussen Woudrichem en Almkerk. De piloot kon zichzelf bevrijden met een parachute en hing aan de boom in de tuin van de opa van Combee die onderaan de sluis woonde, vlakbij het door Duitsers bezette huis op de dijk. "Hij heeft die parachutist snel op de hooizolder gedouwd. Ik weet nog dat ik er met m'n vader naartoe ging en dat het een héél groot geheim was. Omdat de Duitsers zo dichtbij zaten, heeft mijn vader de parachutist 's nachts opgehaald, langs de beer geleid en onderlangs de wal naar het postkantoor gebracht. Directeur Kuipers zou hem verder wegbrengen. We hebben er jammer genoeg nooit meer iets van gehoord."

Het was een spannende en angstige tijd. Riet Viveen herinnert zich het gebulder van vliegtuigen die 's avonds kwamen overvliegen. "Uit angst voor bommen schuilden we soms in de kelder van de boerderij naast ons." Eten en brandstof waren schaars. Haar vader zocht op akkers aardappelen.

Johan Combee

Zelf ging ze net als Van Engelen op zoek naar 'los graan' nadat boeren hadden gemaaid. Het graan lieten ze bij de molen tot meel malen. Bakkerszoon Joost Holster: "Mensen kwamen zelf gemalen meel brengen en daar mocht m'n vader dan een brood voor hen van bakken. Bijna alle bomen die destijds in de vesting stonden zijn in de ovens van de Woerkumse bakkers beland".

Voor melk liepen inwoners van de vesting vaak naar Uitwijk. Combee: "Dan hield je een zielig verhaal en dan kreeg je gratis een liter melk. En soms een ei. Ik durfde dat niet in m'n broekzak te doen, bang dat het niet heel zou aankomen. Dus dan stopte ik het ei in de melk." Achter het huis aan de Vissersdijk verbouwde zijn vader wat aardappelen en bonen. "Op een dag waren de bonenstaken weggehaald om de kachel van de gaarkeuken aan de Hoogstraat mee aan te maken. Mijn vader was zo boos dat hij er met een bijl op afging. Hij heeft toen een stuk spek gekregen."

Het was een schrale tijd zegt Van Engelen of, zoals Holster het uitdrukt, erremoei troef. Maar niemand leed honger. Viveen: "We zijn niets tekort gekomen. Er kwamen mensen van heinde en verre met kindervagens op zoek naar eten. In grote steden was de hongerwinter een ramp. Hier niet."

HERDENKING IN CORONATIJDEN

De verhalen in 't Poortaal zijn splinters uit de jaren 40-45. Een compleet beeld van de oorlogsjaren en de economische situatie ervoor, geeft de expositie in het Visserijmuseum. De tentoonstelling zou op 18 april openen maar is vanwege het coronavirus uitgesteld. De tentoonstelling laat de scherpe tegenstellingen zien tijdens de bezettingsjaren. Een tijd waarin de ANWB een lezing over toerisme gaf terwijl er tegelijkertijd Joodse inwoners werden afgevoerd. Er is uitgebreid aandacht voor de beschieting van de veerpont. Op filmbeelden vertellen overlevenden hoe het was. Joost Holster (89) heeft de veerpont op schaal nagebouwd. Ook is er aandacht voor de economische en politieke situatie vóór de Tweede Wereldoorlog. Was er een voedingsbodem voor de NSB?

Aan de tentoonstelling (samengesteld door Frans Dansen en Bert van Straten) liggen mondelinge bronnen ten grondslag maar ook schriftelijke, zoals documenten uit het streekarchief, dagboeken van de pastoor in de pastorie aan de Hoogstraat en het dagboek van Engel Smid uit Oudendijk. De afgelopen maanden heeft Oud Woerkum uit het dagboek gepubliceerd <http://www.oudwoerkum.nl/>

Vandaag (4 mei) zou historicus Cees de Gast in de Martinuskerk een lezing geven over de oorlogsjaren. Ook die kan niet doorgaan. Op 17 september presenteert hij aan de burgemeester op het gemeentehuis zijn 420 pagina's dikke boek 'Oorlog in Altona, 75 jaar bevrijding'. Hij heeft er twee jaar aan gewerkt.

DOODSANGSTEN OP DE JANIHUDI

Eigenlijk had Dirry Smits (nu Van Ooijen) helemaal niet op de veerpont moeten zitten die op dat bewuste uur op 8 maart 1944 van Gorkum naar Woerkum voer. "Ik spijbelde van de huishoudschool want ik vond de gymleraar een rotvent." Samen met haar zus Nel wandelde ze als 18-jarige de Janihudi op en zocht zoals altijd een plaatsje in het vooronder waar verwarming was en een klein barretje.

"We waren net voorbij de krib toen we heel hard het geronk van vliegtuigen hoorden. 'Allemaal liggen! We worden beschoten!', riep groenteboer Arie de Joode. Ik weet het nog als de dag van gisteren. Het kabaal, de angst. Als ik ga staan, dacht ik, schieten ze me dood. En als ik overboord ga, verdrink ik. Want ik kon niet zwemmen.

Voor m'n ogen zag ik mijn vader en moeder." Stokstijf bleef ze liggen, net als haar twee jaar jongere zus Nel. Van de twee meisjes die ze de trap op zag rennen, kwam er slechts één terug. Lijfbleek en in shock. Later bleek het andere meisje doodgeschoten. "De zoon van de reder had granaatscherven in zijn gezicht." De beschieting door Engelse jachtvliegtuigen kostte zes mensen het leven. "Het kan niet anders of de piloten hebben de veerboot aangezien voor een Duits schip."

Dirry en Nel zijn op een andere boot overgestapt en naar Woudrichem gebracht. "Thuis zaten we totaal van slag bij de kachel. Ik was helemaal van de kaart.

Onze ouders waren heel blij dat we het er levend vanaf hadden gebracht maar we moesten kort daarna wel weer gewoon naar school. Mijn zus naar de mulo en ik naar de huishoudschool. Ik moest examen doen. En ik ben geslaagd."

5 MEI ACTIVITEITEN IN DE VESTING

Rondom de toren

In het kader van 5 mei; 75 jaar Bevrijding, organiseert de buurtvereniging 'Rondom de toren' een fotospeurtocht. Jos Korhout heeft aan de hand van de Nederlandse Grondwet een aantal vragen gemaakt; deze kom je onderweg tegen. Deze vragen hebben allemaal betrekking op het begrip "VRIJHEID". Vrijheid houdt in, dat we een heleboel mogen, zonder dat dit verboden mag worden en dat we worden beschermd tegen inbreuk. Daarbij blijft belangrijk dat de vrijheid van de ene persoon, de vrijheid van een andere persoon nooit in de weg mag zitten...

Er zijn vragen voor volwassenen en vragen voor kinderen. De speurtocht is af te halen op Vissersdijk 10 of op Landpoortstraat 18, op dinsdag 5 mei vanaf 9.30 uur. Als het goed is eindigt je wandelingetje door onze buurt op hetzelfde adres als waar je gestart bent. Natuurlijk houden we rekening met de beperkende maatregelen die gelden door COVID-19.

75 JAAR VRIJHEID

PS: POORTAOL GEMIST?
MAILONS DAN DOEN WE HEM DE VOLGENDE
KEER ALSNOG IN DE BRIEVENBUS

Sponsoring:

Deze Poortaal werd mogelijk gemaakt door 1 anonieme sponsor en door de vrouw van iemand die het goed voor de wind gaat. Voor de volgende uitgaven **zoeken we weer nieuwe sponsoren.** Sponsor bijdrage is 40 euro natuurlijk kunt u ook uw naam en/of bedrijf hier vermeld krijgen.
Bel of App: 06-53 20 60 99

Redactie:

Annelies Bouman
Monique van de Ven
Ronald van den Ende

Fotografie:

Hannah Schaake

Drukwerk:

HH Productions - Andel

Correspondentie:

info@woudrichemvesting.nl

THEE MET DE BUREN

De bewoners van de vesting vonden gisteravond twee theezakjes in de brievenbus met een boodschap.

Lieve buurtbewoners,

We zijn inmiddels al een paar weken verder in deze onrustige tijd. Een hoop beperkende maatregelen hebben we ons ondertussen al "eigen" gemaakt, maar van een normaal sociaal leven zoals we dat gewend waren, is nog lang geen sprake. Een kopje thee of koffie op straat dat kan gerust!

Op bevrijdingsdag 5 mei om 10:00 uur nodigen we je uit om samen met je burens een kopje thee te drinken en samen stil te staan bij wat vrijheid nu eigenlijk betekent.

Een groot gedeelte van ons realiseert zich nu voor het eerst waar 'vrijheid' voor staat.

Ook al is het op een andere manier, is dit zeker iets om even bij stil te staan!

Heeft u behoefte aan contact of hulp nodig bij bv de boodschappen? Er is voldoende aanbod voor hulp, maak daar gebruik van!

Bel gerust : 06-29232275 (Ans) of 06-23024455 (Sybille)

Buurtvereniging De Molenwijken
Buurtvereniging Rondom de Toren
Buurtvereniging De Alver

NOOIT MEER WEG

Net als in hun zalmschouw, de WOU17, liggen ze op hun nieuwe slaapkamer met de voeten 5 cm hoger dan met het hoofd. Hier kwamen William Groenenberg en Joyce Zijlmans achter tijdens de eerste nacht in hun nieuwe huis aan Molenstraat 23. Tijdens de eigenhandig uitgevoerde verbouwing merkten ze al dat er niets recht is in dit huis. Maar ach, dat is ook juist de charme.

Gelukkig is William handig. Hij werkt in de techniek. Als CNC-draaier/frezer vervaardigt hij kunststof machineonderdelen voor de voedselindustrie. Eenvitaal beroep. Joyce werkte als kapster en in de horeca, tot zij een jaar of vijf geleden werd afgekeurd vanwege reuma. Nu werkt ze als vrijwilligster in De Lemmenskamp.

"Oorspronkelijk komt Joyce uit Breda en ik uit de USA (United States of A&I)". Omdat William niet naar de grote stad wilde verhuizen en Joyce niet naar een dorp, werd het destijds Woudrichem-vesting. Acht jaar hebben ze op de Kloosterhof gewoond. Tussen verkoop van het oude en betrekken van het nieuwe huis woonden ze een jaar in bij William's ouders. Hond Gina vond uitgelaten worden in Andel-city maar angstig. Nu ze weer op de Woerkumse wallen wandelen, is het ook voor haar weer vertrouwd. Sinds Pasen zijn ze terug in de vesting en Joyce en William willen nooit meer weg.

Wat hier zo fijn is, naast de heerlijke natuur voor wandelen en varen: dat er zoveel vertier is. Ze houden van uitgaan. Als de corona beperkingen voorbij zijn, kan je hen weer regelmatig aantreffen in een van de Woerkumse restaurants. Of in de Teerkamer of café 't Hoekske. Of je ziet ze op donderdagsavond op de pont naar Gorkum gaan om 'n hapje te eten en van de koopavond te genieten.

De diepe tuin, waarin je gewoon de mast van je boot kan schilderen, was een belangrijke reden om dit huis te kopen. En de extra kamers geven Joyce, die door haar ziekte veel thuis is, ruimte voor haar creatieve hobby's: schilderen en sieraden maken.

Door hun nieuwe burens werden Joyce en William met bloemen en cadeautjes ontvangen. Maar ook de oude burens van de Kloosterhof, brachten bloemen. En een kaartje met 'welkom terug in de vesting'.

William eindigt met een oproep aan alle (nou ja, alle...) mannen van de vesting: kom op dinsdagavond naar de repetitieavond van zalmvisserskoor Ongestaagd, in het Visserijmuseum. Om te zingen en muziek te maken, voor een biertje en een praatje. Voor nieuwe (mannelijke) inwoners een tip om een vriendenkring op te bouwen, zoals William destijds zelf ook deed. Hij en zijn accordeon zijn nooit meer weggegaan.

25 JAAR GELEDEN: DAAN LOOPSTRA EN DE MOLEN IN JEUGDJOURNAAL

Hij was al gefascineerd door de verhalen over de Tweede Wereldoorlog. Toen begin jaren '90 de opgeblazen koren molen 'Nooit Gedagt' pal voor zijn woonhuis opnieuw zou worden opgebouwd, kwam de oorlog voor Daan Loopstra wel heel dichtbij. Hij groef zich letterlijk in.

"Van de oude molenaar, de heer Ivo Versteeg, hoorde ik dat er op de wal ook schuttersputjes waren gegraven. Dat vond ik als 13-jarige wel heel spannend. Hij vertelde dat sommige onderdelen van de door de Duitsers opgeblazen molen nooit teruggevonden waren, zoals de 600 kilo zware gietijzeren bovenas. Die is natuurlijk in zo'n schuttersputje gevallen, was mijn redenering. En toen ben ik gaan zoeken. Eerst alleen en later met vrienden van de scouting. We zijn er wel vier weken mee bezig geweest."

Na lang zoeken vonden ze de as en seinden zij het jeugdjournaal in.

Op 4 mei 1995 meldde het Jeugdjournaal in een item dat de as was gevonden met hulp van een wichelroedeloper. "We hebben wel zo iemand op bezoek gehad, maar de as bleek heel ergens anders te liggen dan dat hij aangaf. Ze vonden het kennelijk leuk om dit te vertellen. Fake news zouden we nu zeggen".

Dankzij zijn vader is het gelukt om een afspraak te maken bij het tv-archief in Hilversum. "Daar zijn we toen met de hele familie naartoe gegaan en hebben we de bewuste uitzending weten te vinden en later op DVD toegevoerd gekregen".

Zodra het Visserijmuseum weer open mag, kunnen bezoekers de uitzending zien op de overzichtstentoonstelling over de jaren rond de Tweede Wereldoorlog.

75 JAAR VRIJHEID

INGEZONDEN

Reacties zijn welkom tot 200 woorden. Zijn ze langer, dan zal de redactie ze meestal moeten inkorten.

PAKKETJE GEMIST?

Graag wil ik reageren op het verhaal 'pakketje gemist' waarin werd voorgesteld om tot een soort verzamelpunt van pakjes te komen in de vesting. Volgens mij is dit nu geen goed plan.

1. Verkeerde timing.
Door de coronacrisis proberen we te doen wat premier Rutte zegt. Blijf binnen en ga alleen als het nodig is naar de winkel en niet samen.
2. Veel mensen zitten iedere dag thuis en de verving slaat toe.
3. Internet speelt hier op in en we krijgen iedere dag e-mails met allemaal leuke aanbiedingen.
4. We bestellen meer omdat we niet kunnen shoppen en niet alles in Woudrichem te koop is.
5. De bezorgers komen bestellingen aan huis brengen. Veel meer dan normaal.
Ze krijgen per pakje betaald maar hebben haast. Krijgen ze hetzelfde bedrag bij een afleverpunt? Advies: kijk de film: 'Sorry we missed you'. Wij nemen regelmatig pakjes aan voor burens en vinden dit geen bezwaar. Wij willen voor iedereen in de straat wel een pakje aannemen. Als we thuis zijn maar ... bijna iedereen is thuis.
6. Hoe haal ik mijn pakje op als het een onhandig of zwaar pakje is? Met de auto?

Voor nu: wees lief en blij gezond.

Groet Coby van Straten van Pinxteren.

